

Andrej Jemec

ZAKAJ VISOKOŠOLSKE UMETNOSTNE PRAKSE ZAVRAČAJO KURIKULARNO PRENOVO NA PODROČJU UMETNOSTNE VZGOJE V OSNOVNI ŠOLI

Naša evropska primerljivost bi morala najprej upoštevati kulturno, umetnostno in predvsem šolsko primerjavo s sosedi.

Najbrž se ni mogoče lotiti prenove našega šolstva, ne da bi bile pred tem opravljene osnovne analize predmetov in predmetnih področij, navzočih v slovenski osnovni šoli, pa jim spreminjamo obseg ali jih celo izločamo iz predmetnika obveznih predmetov ter jih uvrščamo med izbirne predmete.

Nemogoče je tudi izdelati oceno o teh vprašanih brez vsakršnega sodelovanja matičnih strok posameznih osnovnošolskih in do zdaj obveznih šolskih predmetov, kot se to dogaja – praviloma po zaslugi snovalcev kurikularne prenove.

Poudarjamo, da gre za predmete v osnovni šoli, ki imajo danes že bogato in strokovno razvejano zaledje v samostojnih in matičnih visokošolskih zavodih. Snovalci kurikularne prenove se morajo sprijazniti, da glede glasbene vzgoje ne morejo preprosto obiti izkušenj in prakse Glasbene akademije – kot naj za likovno vzgojo v enaki meri veljajo umetniške prakse in izkušnje Akademije za likovno umetnost.

Mednarodna ali evropska primerljivost novih šolskih programov v Sloveniji bi morala upoštevati tudi poseben zgodovinski, geopolitični in geokulturni položaj naroda že v odnosu do najbližjih sosedov, s katerimi delimo velik del zgodovine in s katerimi bomo v mnogih pogledih najprej vzpostavili dialog in sodelovanje.

Odkar imamo samostojno državo, moramo upoštevati najprej svoje lastne posebnosti, ki nam nalagajo odgovornost za posledice zelo zgovornih primerjav že po naštetih dveh pomembnih dejavnikih. Kljub strokovno najboljšim in za nas spodbudnim zgledom tega ni mogoče zaslediti ne v izhodiščih ne v postopku kurikularne prenove. Ta vprašanja sploh niso bila navzoča ali upoštevana, če pa so bila že kje omenjena, so bila kaj hitro ovržena oziroma preglasovana (dr. Helena Berce-Golob, dr. Breda Oblak). Naj naštejemo nekaj okoliščin, ki govorijo v prid izrecno specifičnim in občutljivim vprašanjem slovenskega šolstva v okviru primerjalnih analiz:

– Slovenija kot mlada država in narod, ki se je odločil za samostojno demokratično družbeno ureditev, se nahaja med germanskim in romanskim kulturnim prostorom, na vzhodu in jugu pa meji na madžarski in hrvaški kulturni prostor. To je danost, ki je – kljub še tako dobrim povezavam z ostalim svetom – v nobenem pogledu ne moremo in ne smemo prezreti.

– Veliko in bogato zgodovinsko, kulturno ter umetnostno zaledje Avstrije, Madžarske, Hrvaške in Italije – v tem primeru se še posebno omejujemo na vprašanje glasbene in likovne umetnosti – v nobenem pogledu ne narekuje Sloveniji kakršnega koli malomarnega odnosa ali vseenosti, ko je govor o tem vprašanju glede ravni kulturne razvitosti našega prebivalstva v primerjavi s sosedi.

Zdajšnja slovenska šolska prenova glede primerljivosti sploh ne upošteva *te posebnosti našega položaja!* Namesto resnih strokovnih analiz na teh umetnostnih področjih imamo opraviti s politično frazeologijo in demagogijo, ki se sprevrača v žaljiv obračun s strokami. Dokaz za to trditev je glasovanje v NKS, ki se je očitno zavzel za *manj kulture!!! v osnovni šoli*, kar naj bi menda olajšalo položaj učencev oziroma sprostilo njihovo preobremenjenost v osnovni šoli!

– Brez sprenevedanja in zamegljevanja dejanskega stanja poteka kurikularne prenove nam že primerjava z osnovnošolskimi in srednješolskimi predmetniki naših kulturno najbolj razvitih sosedov dokazuje, da bo povprečni slovenski šoloobvezni otrok, kar zadeva kulturno in umetnostno osveščenost, v prihodnje načrtno v slabšem položaju od bližnjih sosedov. Torej na tem področju ni niti načrtovano kakšno približevanje.

Poleg dejstva, da slovenska umetnostna vzgoja od uvedbe usmerjenega izobraževanja zaznava na srednji šolski stopnji velik primanjkljaj v primerjavi s sosednjimi državami, ima tudi zdajšnja šolska prenova več opraviti s politično samovoljo in izigravanjem demokratičnih principov v šolstvu kot s strokovno utemeljeno ter z argumenti podprto razpravo o položaju in pomenu umetnostne vzgoje v osnovni šoli. Da se z bistvenimi vprašanji umetnostne vzgoje ukvarjajo ljudje izven stroke, ki jih je imenovala politika, medtem ko lahko stroka (vsaj kar zadeva likovno) samo od daleč spremlja komajda verjetno laično polaščanje lastnega predmeta v šoli, je glavni razlog za naše zavračanje postopkov, ki jih je uvedla kurikularna prenova.

Zgodovinski primanjkljaj, ki ga stroka dan za dnem beleži kot posledico takšnih in podobnih ravnanj že v usmerjenem izobraževanju in zlasti zdajšnjih odločitev MŠŠ, nam ne obeta nikakršnega v stroki načrtovanega dohitevanja povprečne kulturne in umetnostne ravni naših sosedov, ki bi na posebnost v tem pogledu kazala s šolskimi programi. Tragično pri tem je dejstvo, da se povprečno velika nadarjenost slovenske populacije s tem še izničuje. Seveda je to predvsem stvar splošnega kulturnega pristopa k vprašanju, ki ga eno ali drugo okolje vidi v umetnosti.

Če se vrnemo k vprašanju primerljivosti, je potrebno spoznati okoliščine naše prenove in razloge za konflikt glede umetnostne vzgoje. Nacionalni kurikularni svet se je, kot je razvidno iz skopih medijskih poročil, po daljši razpravi z glasovanjem odločil za še manj umetnostne vzgoje v osnovni šoli, kot je je kdaj koli bilo! Na kratko bomo skušali odgovoriti, kaj to pomeni s stališča ene od strok. To z drugimi besedami pomeni, da bo pri mladostnikih, ki se praviloma nagibajo k ustvarjalnosti, ta v šoli umetnostno prazen prostor zavzela in napolnila popularna samorastniška kultura, ki po liniji najmanjšega odpora najraje proizvaja naivna dela, ki so bliže kiču, kot pa umetnosti. Pot v svet globljega razumevanja in doživljanja umetnosti s pomočjo boljšega poznavanja umetnostnega jezika in vsega znanja, ki sodi zraven, bo dostopna le redkim izbrancem, ki si bodo sami plačali drugačno šolo.

Vse druge razlage tega vprašanja se načrtno zatekajo v demagogijo, kot da ni razlike med obveznim in izbirnim šolanjem. Za ozadje teh vprašanj bodo Slovenke in Slovenci izvedeli šele po tem, ko bodo stroke zahtevale od šolske politike odgovore na vprašanja, ki jih Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v RS in izhodišča kurikularne prenove, na katerih temelji prenova, sploh niso zastavili!

Nacionalno pomembnega vprašanja umetnostne vzgoje ni mogoče rešiti s politično ekskluzivnimi potezami, ki ne upoštevajo strokovnih mnenj in ekspertiz kot osnov védenj in spoznanj strok, ki so v zadnjih štirih desetletjih v velikem razmahu. Ne nazadnje gre za vprašanje razumnega odnosa med šolsko politiko in strokami, tudi v pogledu demokratične družbene ureditve, za katero smo se kot narod odločili – in šolstvo kot pomemben segment nacionalnega osveščanja (kot izredno pomembne družbene dejavnosti) naj bi upoštevalo vsaj neka minimalna pravila te družbene ureditve. Glede pravic in dolžnosti posameznih avtonomnih strok na Univerzi in celotnem šolskem sistemu je to vsaj oviranje, če ne celo kršenje pomembnih in zavezujočih ciljev tako vzgoje kot tudi stroke.

Za konec dodajmo, da velik zgodovinski pomen kulturne in umetnostne dediščine, izročila naših sosedov in tudi njihova povprečna izobrazbena raven nikakor ne dovoljujejo, da bi Slovenija že v prvem krogu vključevanja v to prestižno mednarodno skupnost tesnejših povezav lahko štartala – v izobrazbenem pogledu – s tako kulturno in umetnostno hendikepiranimi generacijami. Zlasti, če upoštevamo pomen kulture in umetnosti za naš številčno majhen narod.

Splošnočloveški pomeni konkurenčnih in prestižnih dejavnikov, ki jih predstavlja kultura in umetnost, za katerih kakovostno raven je najpomembnejši in najbolj odgovoren šolski sistem, so v središču pomena primerljivosti.

Kakor koli obravnavamo zadevo, Ljubljana in Maribor, če omenimo le dve mesti, se v tem smislu v vseh pogledih soočata z evropskimi kulturnimi in umetnostnimi središči, kot ga za glasbeni in likovni svet predstavljata, denimo, Dunaj, Gradec in Salzburg ali Rim, Benetke in Milano itn., seveda upoštevaje objektivne razlike. Vendar že uvid v šolstvo teh središč kulture in umetnosti gotovo daje vsaj napotek – če ne zgled – našim prizadevanjem, ko gre za primerljivost šolskih programov za najmlajše generacije. Nekje je treba dobro začeti in neutemeljen je prigovor, češ da slovenske otroke umetnostna vzgoja utruja bolj, kot, denimo, otroke naših sosedov.

Res pa je, da te primerjave v Sloveniji ne bi smele biti prepuščene ozkemu krogu podobno mislečih ljudi s podobnimi interesi, ki so v okviru MŠŠ na temelju lastnega ideološkega in filozofskega pojmovanja pomena teh predmetov pripravljali opisani obračun z umetnostno vzgojo. Očitku, da so to počeli za hrbtom matičnih strok tega področja, se bodo težko izognili. To dejstvo postavlja snovalce kurikularne prenove v poseben položaj, primerljiv z dogajanjem v šolstvu, za katera smo bili prepričani, da so stvar preteklosti.

Vse, kar ostane glasbeni in likovni stroki v odnosu do prenove šolstva in dogodkov v NKS, je to, da razkrinkata ozadja lastniških odnosov in političnega rokohitrstva v šolski prenovi, zlasti tam, kjer je stroke zamenjalo šarlatanstvo. Sicer se slabo piše umetnostnim jezikom in njihovi kontinuiteti po stopnjah odraščanja v slovenskih osnovnih in srednjih šolah. Pot do naslednje reforme, ki bi to popravila, je praviloma dolga. Za demokratično državo, za kakršno se je odločilo prebivalstvo naše države, je vsiljeni projekt zmanjšanja umetnostne vzgoje v slovenskih osnovnih šolah vsaj kulturni škandal prve vrste, če ne še kaj več! Zavedamo se, da bo prebivalstvo Slovenije po zgodovinsko slabih izkušnjah s tako vsiljenimi spremembami spraševalo, kdo, kje in kdaj je namesto njega odločal o njegovih vitalnih potrebah. Prav zaradi odmevov slabih izkušenj glede odgovornosti za kratenje pravic strok, da soodločajo o lastnih predmetih, in zaradi večine prebivalstva, ki se ji s temi ukrepi kratijo pravice do umetnosti, je pomemben diskurz o teh vprašanih in tudi razkritje vseh, ki so to načrtovali.

ZAKLJUČEK

Mnogokrat spoznani in dokazani nadpovprečni dar povprečnega slovenskega mladostnika za likovno snovanje na eni strani (če o drugih darovih na tem mestu ne govorimo) in visoka raven pedagoških dosežkov že prve povojne generacije likovnih pedagogov, katerih nesporno kontinuiteto v izjemnem napredku te stroke zaznavamo kot svojevrsten fenomen malega naroda (dokazi o tem nenehno prihajajo – ne le od bližnjih sosedov v Evropi, temveč tudi iz najbolj oddaljenih čezmorskih držav), je tisto, zaradi česar se stroka *ne more in ne sme ukloniti pavšalni in na preživelih socrealističnih temeljih zasnovani programski usmeritvi naše šole na pragu novega tisočletja*. Kajti dejstvo je, da so smučarske, glasbene in še kakšne druge načrtovane gimnazije bliže nekdanjim vzhodnonemškimi šolam hitrih specializacij za vsako ceno kot humanistični izobrazbi, ki naj jo bo deležen sleherni državljani. Z ignoranco strok, ki so osnova umetniškega izraza, nas zdajšnja garnitura ministrstva za šolstvo ne more prepričati, saj v svoji vzvišeni zagledanosti v politično ali celo zgolj strankarsko moč pri preobrazbi naše šole ne čuti potrebe, da bi sploh prisluhnila dogajanjem, ki ob številčni majhnosti slovenskega naroda so in še bodo igrala pomembno vlogo v svetu kulture in umetnosti. Vse te pripombe bi bile nesmiselne, če ne bi bilo že obče znano, da je prav zdajšnji okoreli šolski sistem največja ovira, da ta nacionalno prepoznaven in izpričan dar ne pride do še večjega izraza in veljave.

24.–26. november 1996